

MAAILMANKAIKKEUS

Ursan Avaruusviikko 2023 (ursa.fi/avaruusviikko)

Käsikirjoitus: Ursa / Jonna Rintamäki

Käsikirjoitus jaetaan Creative Commons lisenssillä 4.0 (by-nc). Sen sisältöä saa käyttää vapaasti ei-kaupallisissa tarkoituksissa.

Moi!

Oletko säkin joskus katsonut taivaalle ja nähnyt siellä sellaisen ison, hienon vaalean pallukan? Tiedät jo ehkä, mistä mä aion seuraavaksi teille puhua, nimittäin meidän omasta Kuusta.

Mitä kuu sanana yleisesti tarkoittaa?

Kuu tarkoittaa sellaista kappaletta, joka kiertää jotain planeettaa. On olemassa muitakin planeettoja, joilla on kuita, Esimerkiksi meidän naapuriplaneetalla Marsilla on kaksi kuuta. Ja Jupiterilla on esimerkiksi jo noin 90 kuuta. Eli ihan tosi paljon.

Meidän maapallolla on kuitenkin vain yksi kuu. Ja sen nimi on Kuu.

No miten Kuu sitten syntyi?

Oletetaan, että Kuu on syntynyt samoihin aikoihin meidän maapallon kanssa. Silloin kun maapallo oli vielä tosi nuori, niin maapalloon törmäsi sellainen vauvaplaneetta, jonka nimi oli Theia. Ja tämän törmäyksen seurauksena maapallon kiertoradalle lensi kaikenlaista ainetta. Ja siitä aineesta sitten muodostui se meidän Kuu.

Kun etäisyys Maahan vaihtelee pikkusen, mutta se on maapallosta noin 400 000 kilometrin päässä. Jos maapallo olisi oikeasti näin pieni, niin silloin Kuu olisi näin pieni, niin kuin tämä valkoinen pallo, ja ne olisivat näin kaukana toisistaan.

Kuu on ainut vieras taivaankappale, jonka pinnalla ihmisiä on käynyt. Viime käynnistä on kuitenkin jo jonkun aikaa, Mutta nyt ihmiset on itse asiassa suunnitellut, että ihan lähivuosina mentäisiin käymään uudestaan siellä Kuussa. Saa nähdä, miten siinä käy.

Jos sä oot joskus katsonut Kuuta vähän tarkemmin, sä oot ehkä huomannut, että siellä pinnalla näkyy semmosia tummia länttejä.

Tämmösiä. Näitä kutsutaan Kuun meriksi, näitä tummempia alueita.

Mutta nää ei oo semmosia meriä, missä ois mitään vettä. Vaan ne on oikeesti semmosia basalttitasankoja. Ne basalttitasangot on syntynyt silleen, että silloin kun Kuu oli vielä tosi nuori, niin sieltä Kuun sisältä pääsi purkautumaan laavaa Kuun pinnalle.

Kuun pinnalta löytyy toki paljon muitakin pinnan muotoja. Esimerkiksi laaksoja, vuoria, valleja ja tosi paljon kraattereita.

Kuu on niin sanotusti vuorovesilukkiutunut. Se tarkoittaa sitä, että Kuun pyöriminen on hidastunut semmoiseen tahtiin, että se näyttää aina saman puolen itsestään meille tänne maapallolle.

Te olette varmaan joskus myös huomannut, että välillä Kuu näyttää semmoiselta ihan pyöreältä pallolta, ja välillä se näyttää vähän semmoiselta jopa banaanin näköiseltä, semmoiselta sirpiltä.

Se, näyttääkö Kuu pyöreältä vai banaanilta vai puolikkaalta, johtuu ihan siitä, että missä kohtaa maapallon ympärillä se on kiertämässä. Kuu ei itse loista oma valoansa, eli me nähdään Kuu sen takia, että auringonvalo osuu sen pintaan. Ja riippuen siitä, missä kohdassa se on maapallon ympärillä Aurinkoon nähden, niin me nähdään joku tietty Kuun vaihe.

Kuu kiertää maapallon noin kerran kuukaudessa. Miettikääpä sitä sanaa. Siitähän se tulee tuosta Kuun kiertämisestä. Eli kuu-kausi.

Silloin, kun on uusikuu, niin silloin me ei nähdä Kuuta ollenkaan. Silloin se tarkoittaa sitä, että Kuu on maapallon ja Auringon välissä.

Jos meillä taas on täysikuu, eli että me nähdään se Kuu kokonaisena pallona, niin silloin se tarkoittaa sitä, että maapallo on Kuun ja Auringon välissä.

Joskus me pystytään nähdä myös kuunpimennyksiä, ja silloin se Kuu näyttää semmoiselta vähän punaiselta. Kuunpimennys tarkoittaa sitä, kun maapallon varjo osuu kuun pinnalle.

Eli Kuu on kaiken kaikkiaan aika tosi kiva.